

-1-

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ВДНЗ: ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра геоінформатики і геодезії

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до лабораторних робіт
за курсом «Економіка землевпорядних робіт»

для спеціальності
7.070904 «Землеустрій і кадастр»,

Донецьк 2011

УДК 528

Методичні вказівки до лабораторних робіт за курсом «Економіка землевпорядних робіт» для студентів четвертого та п'ятого курсів спеціалізації «Геодезія, картографія та землеустрій»/ Сост. Гермонова К.О., Митрофанова О.І. - Донецьк: ДонНТУ, 2010.-45 С.

Розглянуті методичні підходи до розрахунків збитків сільськогосподарських підприємств.

Укладачі:

к.т.н. Гермонова К.О.
к.т.н. Митрофанова О.І.

Рецензент:

д.т.н. Могильний С.Г.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №1: РОЗРАХУНОК ВТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ПРИ ВІДВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ПІД БУДІВНИЦТВО ГАЗОПРОВОДУ	
1.1 Загальні теоретичні відомості	5
1.2 Приклад розрахунків	7
1.3 Варіанти для лабораторної роботи №1	12
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2: ОЦІНКА ЗБИТКІВ (НЕДООДЕРЖАНИХ ДОХОДІВ), ЯКІ СПРИЧИНЕНІ ВНАСЛІДОК ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ВЛАСНИКІВ ЗЕМЛІ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧІВ	14
2.1 Загальні теоретичні відомості	14
2.2 Завдання для прикладу	16
2.3 Основні коефіцієнти для розрахунків.....	17
2.4 Розрахунок збитків сільськогосподарського виробництва (приклад).....	19
2.5 Варіанти для лабораторної роботи.....	21
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №3 ОЦІНКА ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ВЛАСНИКАМ ЗЕМЛІ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧАМ ПРИ ВИЛУЧЕННІ АБО ОРЕНДИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ПІД ЛІНІЙНІ ОБ’ЄКТИ	23
3.1 Загальні відомості.....	23
3.2 Приклад оцінки розміру збитків	28
3.1 Завдання на лабораторну роботу.....	30
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №4 “СКЛАДАННЯ КАРТОГРАМИ КРУТОСТІ СХИЛІВ”	31
4.1 Зміст лабораторної роботи.....	31
4.2 Призначення картограми крутості схилів	31
4.3 Побудова картограми крутості схилів	31
4.4 Побудова масштабу закладень, визначення контурів за крутістю схилів та їх ілюмінування	32
4.5 Побудова шкали масштабу закладень	32
4.6 Визначення контурів за крутістю схилів.....	33

4.7 Пояснювальна записка	34
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №5 "СКЛАДАННЯ КАРТОГРАМИ АГРОВИРОБНИЧИХ ГРУП ҐРУНТІВ"	35
5.1 Зміст розрахунково-графічної роботи	35
5.2 Картограми агровиробничих груп ґрунтів	35
5.3 Виготовлення картограми агровиробничих груп	35
5.4 Вирахування площ контурів ґрунтів і складання експлікації	36
5.5 Ілюмування агровиробничих груп ґрунтів	37
5.6 Пояснювальна записка	37
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №6 ВПОРЯДКУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ КУЛЬТУРНИХ ПАСОВИЩ	38
6.1 Зміст роботи	38
6.2 Вихідні дані	38
6.3. Організація території гуртових ділянок	39
6.2 Організація території загонів чергового стравлювання.....	40
6.3 Приклад розрахунків	41
6.3 Розміщення літніх таборів	42
6.4 Розміщення скотопрогонів	42
6.5 Розміщення водних джерел і водопійних майданчиків	43
6.6 Розрахунок економічної ефективності створення культурних пасовищ.....	43
6.7 Оформлення графічних матеріалів	46
6.8 Пояснювальна записка	46
ЛІТЕРАТУРА	47
ДОДАТОК А: ЗАКОНОДАВЧІ ДОКУМЕНТИ	48
ДОДАТОК Б ДАНІ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ПО ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	57

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №1: РОЗРАХУНОК ВТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ПРИ ВІДВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ПІД БУДІВНИЦТВО ГАЗОПРОВОДУ

1.1 Загальні теоретичні відомості

Втрати сільськогосподарського виробництва, спричинені вилученням сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ) для використання їх у цілях, не пов'язаних із веденням сільського господарства, визначаються на основі нормативів цих втрат по Автономній Республіці Крим, областях, містах Києву та Севастополю за формулою:

$$P_B = H_B \times P_D \times \frac{B_D}{B_O} \times K_{int}, \quad (1.1)$$

де P_B - розмір втрат сільськогосподарського виробництва, тис. гривень;

P_D - площа ділянки сільськогосподарських угідь, гектарів;

H_B - норматив втрат сільськогосподарського виробництва, тис. гривень;

B_D - бал бонітету ділянки сільськогосподарських угідь, що вилучається;

B_O - бал бонітету сільськогосподарських угідь по Автономній Республіці Крим, області, містах Києву та Севастополю;

K_{int} - коефіцієнт інтенсивності використання сільськогосподарських угідь (відношення показника диференціального доходу оцінки ріллі землі оціночного району, в якому відводиться земельна ділянка, до аналогічного показника в цілому по Автономній Республіці Крим, області, містах Києву та Севастополю). (Див. додаток А)

Якщо частина с/г угідь не вилучається остаточно (береться, наприклад в оренду на час будівництва) то після завершення будівництва вона повертається землевласникам в рекультивованому стані з певним погіршенням якості, то втрати с/г виробництва визначаються по них окремо за формулою:

$$P_{BI} = (1 - k) \times P_B \times P_D, \quad (1.2)$$

де P_{BI} - розмір втрат с/г продукції за рахунок погіршення якості с/г угідь, тис.грн.;

k - коефіцієнт зниження продуктивності угідь;

P_B - середній розмір втрат з розрахунку на 1 гектар, що визначається відповідно до пунктів 1 або 2 Порядку визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню;

P_D - площа ділянки, гектарів.

Коефіцієнт зниження продуктивності с/г угідь це співвідношення середніх балів бонітету порушених ґрунтів відповідних угідь до середньозважених балів бонітету непорушених ґрунтів (B_D) з цих угідь в межах траси газопроводу. Він визначається за формулою:

$$k_i = \frac{B_D^i}{B_D}, \quad (1.3)$$

де B_D^i - бали бонітету i порушених ґрунтів;

B_D - бали бонітету непорушених ґрунтів.

1.2 Приклад розрахунків

В Добропільському районі Донецької області відведено 67 га с/г угідь, відповідно з подальшою рекультивацією 63,6 га (5,8 га по траншеї, 57,8 по смузі відведення).

Таблиця 1.1 - Вихідні дані для розрахунків:

Назва угідь	Площа, га		
	вилучено в постійне користування	в тимчасове користування з подальшою рекультивацією	
		під траншеєю	прилегла смуга
ріллі	3,0	4,0	52,3
сіножаті	0,2	1,0	2,0
багаторічні насадження	0,1	0,7	3,2
пасовища	0,1	0,1	0,3
Всього	3,4	5,8	57,8

Таблиця 1.2 - Розміри втрат сільськогосподарського виробництва для Донецької області (тис. грн. на га)¹

Для ріллі	Для багаторічних насаджень	Для сіножаті	Для пасовищ
91,04	320,46	26,4	26,13

Таблиця 1.3 - Середньозважений бал бонітету с/г угідь по трасі газопроводу до початку його будівництва в межах робочої ділянки Червоноармійського природно-сільськогосподарського району²:

Для ріллі	Для багаторічних насаджень	Для сіножаті	Для пасовищ
36,12	37,32	32,39	31,61

¹ З Порядку..., див. Додаток А

² Визначається як середньозважений для конкретних угідь

Таблиця 1.4 - Середньозважений бал бонітету с/г угідь за шкалою бонітування по Донецькій області ³

Номер району	Найменування	Ріллі	Бали бонітету багаторічних насаджень						Сіножаті	Пасовища	Середній бал	
			Всього	У тому числі				ягідники				виноградники
				Сади	у тому числі		насіннєві					
1	2	3	4	5	6	7		8	9	10	11	12
01	Слов'янський	40	35	35	33	37	46		25	25	37	
02	Червоноармійський	50	41	41	38	43	46		36	33	48	
03	Шахтарський	42	42	42	39	44	46		27	24	38	
04	Волновахський	53	45	45	42	47	55	41		34		
05	Старобешівський	52	45	45	42	47	56		32	32	49	
06	Володарсько-Тельмановський	53	47	47	44	49	52	50	31	33	50	
Середній бал		49	41	41	39	43	48	46	30	30	46	

Коефіцієнт інтенсивності використання с/г угідь за матеріалами економічної оцінки земель по 02 (Червоноармійському) природно-сільськогосподарському району складає (Додаток Б):

$$а) \text{ по ріллі } K_{int} = \frac{359,99}{384,79} = 0,936 ;$$

$$б) \text{ по сіножаті } K_{int} = \frac{51,7}{61,5} = 0,840 ;$$

$$в) \text{ по пасовищах } K_{int} = \frac{67,5}{60,4} = 1,117 ;$$

$$г) \text{ по багаторічних насадженнях } K_{int} = \frac{485,5}{1588,24} = 0,306 .$$

³ З економічної оцінки 1988р

При вилученні с/г угідь в постійне користування втрати с/г виробництва по трасі газопроводу обчислюються за формулою (1.1) спочатку на 1 га:

$$\text{а) по ріллі } P_B = 91,04 \times \frac{36,12}{50} \times 0,936 = 61,558 \text{ тис.грн./га;}$$

$$\text{б) по сіножаті } P_B = 26,4 \times \frac{32,39}{36} \times 0,840 = 19,952 \text{ тис.грн./га;}$$

в) по пасовищах

$$P_B = 26,13 \times \frac{31,61}{33} \times 1,117 = 27,958 \text{ тис.грн./га;}$$

г) по багаторічних насадженнях

$$P_B = 320,46 \times \frac{37,32}{41} \times 0,306 = 89,259 \text{ тис.грн./га.}$$

Всього втрати сільськогосподарського виробництва, спричинені вилученням сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ) для постійного користування складають:

$$\text{а) по ріллі } P_B = 3 \times 61,558 = 184,674 \text{ тис.грн.;}$$

$$\text{б) по сіножаті } P_B = 0,2 \times 19,952 = 3,990 \text{ тис.грн.;}$$

$$\text{в) по пасовищах } P_B = 0,1 \times 27,958 = 2,796 \text{ тис.грн.;}$$

г) по багаторічних насадженнях

$$P_B = 0,1 \times 89,259 = 8,926 \text{ тис.грн.}$$

Оскільки більша частина с/г угідь була передана в оренду і після завершення будівництва буде повернена землевласникам в рекультивованому стані з певним погіршенням якості, при чому різним для траншеї та для прилягаючої смуги, то втрати с/г виробництва визначаються по них окремо за формулою (1.2). Для цього за формулою (1.3) спочатку обчислюється коефіцієнт зниження продуктивності с/г угідь. Для цього визначаються середні бали бонітету порушених ґрунтів, яких наведено в таблиці 1.5.⁴

---

⁴ За даними прогнозування можливого порушення

Таблиця 1.5 – Середньозважені бали бонітету порушених ґрунтів с/г угідь

Для ріллі	Для багаторічних насаджень	Для сіножаті	Для пасовищ
На траншеї			
26,28	12,12	18,41	20,82
на прилеглий смузі			
28,91	20,21	22,88	24,94

В прикладі коефіцієнт зниження продуктивності с/г угідь складає:

1) на траншеї:

$$\text{а) для ріллі } k_p = \frac{26,28}{36,12} = 0,728 ;$$

$$\text{б) для сіножаті } k_c = \frac{18,41}{32,39} = 0,568 ;$$

$$\text{в) для пасовищ } k_n = \frac{20,82}{31,61} = 0,659 ;$$

$$\text{а) для багаторічних насаджень } k_c = \frac{12,12}{37,32} = 0,325 .$$

2) на прилеглий смузі:

$$\text{а) для ріллі } k_p = \frac{28,91}{36,12} = 0,800 ;$$

$$\text{б) для сіножаті } k_c = \frac{22,88}{32,39} = 0,706 ;$$

$$\text{в) для пасовищ } k_n = \frac{24,94}{31,61} = 0,789 ;$$

$$\text{а) для багаторічних насаджень } k_c = \frac{20,21}{37,32} = 0,541 .$$

Отже, втрати с/г виробництва від погіршення якості повертаємих землевласникам с/г угідь в межах траси газопроводу складають:

1) на траншеї

$$\text{а) для ріллі } P_{BI} = (1 - 0,728) \times 61,568 \times 4,0 = 66,986 \text{ тис.грн;}$$

б) для сіножаті

$$P_{BI} = (1 - 0,568) \times 19,952 \times 1,0 = 8,619 \text{ тис.грн};$$

в) для пасовищ

$$P_{BI} = (1 - 0,659) \times 27,958 \times 0,7 = 6,674 \text{ тис.грн};$$

г) для багаторічних насаджень

$$P_{BI} = (1 - 0,325) \times 89,259 \times 0,1 = 6,024 \text{ тис.грн.}$$

2) на прилеглий смузі

а) для ріллі

$$P_{BI} = (1 - 0,800) \times 61,568 \times 52,3 = 644,001 \text{ тис.грн};$$

б) для сіножаті

$$P_{BI} = (1 - 0,706) \times 19,952 \times 2,0 = 11,732 \text{ тис.грн};$$

в) для пасовищ

$$P_{BI} = (1 - 0,789) \times 27,958 \times 3,2 = 18,877 \text{ тис.грн};$$

г) для багаторічних насаджень

$$P_{BI} = (1 - 0,541) \times 89,259 \times 0,3 = 12,291 \text{ тис.грн.}$$

Виходячи з цього, загальна сума втрат с/г виробництва від вилучення земельної ділянки в постійне користування, та від погіршення якості с/г угідь по трасі збудованого газопроводу в межах Добропільського району Донецької області наведена в таблиці 1.6

Таблиця 1.6- Загальна сума втрат с/г виробництва від вилучення земельної ділянки в постійне користування, та від погіршення якості с/г угідь по трасі збудованого газопроводу

Назва угідь	по траншеї	тимчасове користування (прилегла смуга)	Постійне користування
ріллі	66,986	644,001	184,674
сіножаті	8,619	11,732	3,990
пасовища	6,674	18,877	2,796
багаторічні насадженьня	6,024	12,291	8,926
Всього по траншеї та прилеглий смузі	88,303	686,901	200,386
Всього	975,590 тис.грн.		

1.3 Варіанти для лабораторної роботи №1

В таблиці 1.5-1.6 наведені вихідні дані по варіантах.

Таблиця 1.5 – Вихідні дані

№ варіанту	Площа відведення							
	% від загальної площі				Всього відведено	площа в га		
	рілля	багаторічні насадження	пасовища	сіножатті		в тому числі		
						в подальшому рекультивовані	в тому числі	
						по траншеях	по смузі відведення	
1	43,0	23,0	21,0	13,0	236,0	123,0	23,0	100,0
2	43,6	7,0	11,0	38,4	187,0	124,0	15,0	109,0
3	44,2	8,0	12,0	35,8	181,0	125,0	21,0	104,0
4	44,8	11,0	7,0	37,2	175,0	126,0	18,0	108,0
5	45,4	23,0	9,0	22,6	169,0	127,0	21,0	106,0
6	46,0	7,0	6,3	40,7	163,0	128,0	24,0	104,0
7	46,6	8,0	4,8	40,6	157,0	129,0	27,0	102,0
8	47,2	11,0	3,3	38,5	151,0	130,0	30,0	100,0
9	47,8	12,7	1,8	37,7	145,0	131,0	12,0	119,0
10	48,4	14,7	11,0	25,9	156,0	132,0	14,0	118,0
11	49,0	16,7	12,0	22,3	167,0	133,0	7,0	126,0
12	39,0	18,7	14,0	28,3	178,0	134,0	6,0	128,0
13	39,7	20,7	15,3	24,3	189,0	135,0	3,5	131,5
14	40,4	22,7	16,8	20,1	143,0	136,0	1,0	135,0
15	41,1	24,7	18,3	15,9	143,8	137,0	30,0	107,0
16	41,8	26,7	19,8	11,7	144,6	138,0	12,0	126,0
17	42,5	28,7	21,3	7,5	145,4	139,0	14,0	125,0
18	43,2	14,7	22,8	19,3	146,2	140,0	2,7	137,3
19	43,9	16,7	24,3	15,1	147,0	141,0	5,3	135,7
20	44,6	14,7	7,0	33,7	147,8	142,0	13,3	128,7
21	45,3	16,7	6,0	32,0	148,6	143,0	23,0	120,0
22	46,0	14,7	5,0	34,3	149,4	144,0	11,0	133,0
23	46,7	16,7	4,0	32,6	150,2	145,0	7,0	138,0
24	47,4	14,7	3,0	34,9	151,0	146,0	4,0	142,0
25	48,1	15,3	2,0	34,6	151,8	147,0	8,0	139,0
26	48,8	15,3	6,0	29,9	152,6	148,0	7,3	140,7
27	49,5	28,7	7,0	14,8	153,4	149,0	7,8	141,2
28	50,2	14,7	9,0	26,1	154,2	150,0	8,3	141,7
29	50,9	15,3	12,0	21,8	155,0	151,0	8,8	142,2

Таблиця 1.6 – Варіанти завдань по природно-сільськогосподарських районах Донецької області

Номер району	Варіанти ⁵	Найменування
1	2	3
01	1,3,5,7,9	Слов'янський
02	2,4,6,8,10	Червоноармійський
03	12,14,16,18,20	Шахтарський
04	13,15,17,19,21	Волновахський
05	22,24,26,28,30	Старобешівський
06	23,25,27,29,11	Володарсько-Тельмановський

---

⁵ Номер варіанту – порядковий номер з журналу

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2: ОЦІНКА ЗБИТКІВ (НЕДООДЕРЖАНИХ ДОХОДІВ), ЯКІ СПРИЧИНЕНІ ВНАСЛІДОК ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ВЛАСНИКІВ ЗЕМЛІ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧІВ

2.1 Загальні теоретичні відомості

Недоодержаний доход ($НД$) власників землі та землекористувачів складається з суми недоодержаного доходу :

- 1) від тимчасового несільськогосподарського використання ділянки ($НД_1$);
- 2) за рахунок зниження якості ґрунтів на ділянці на час повернення її землевласнику (землекористувачу) ($НД_2$);
- 3) від земель, прилеглих до відведеної ділянки, викликаний впливом діяльності на тимчасово відведеній ділянці ($НД_3$)⁶

$$НД = НД_1 + НД_2 + НД_3 \quad (2.1)$$

Основним показником недоодержаного доходу є доход, який втрачається при тимчасовому вилученні з сільськогосподарського виробництва земельної ділянки. Його величина розраховується за формулою:

$$НД_1 = \frac{ГОЗ_0}{33} \cdot I_3, \quad (2.2)$$

де $ГОЗ_0$ - нормативна грошова оцінка земельної ділянки;

33 роки – період капіталізації диференційного доходу, який приймається для обчислення грошової оцінки земель;

I_3 - індекс підвищення грошової оцінки.

---

⁶ Еталон технічної документації щодо встановлення обмежень і обтяжень у використанні земель с/г підприємств на прикладі Савинцівської сільської ради

Для грошової оцінки земельної ділянки необхідні такі дані:

1) матеріали грошової оцінки та загального балу бонітету сільськогосподарського угіддя в господарстві, з якого вилучається ділянка;

2) бал земельного бонітету земельної ділянки.

Бал загального бонітету можна визначити за формулою середньозваженої величини на підставі площ агрогруп в складі угіддя і балів бонітету в шкалі. Бал бонітету земельної ділянки розраховується таким же чином, користуючись площами агрогруп на ділянці і відповідних їм балів у шкалі бонітетів.

Отже, нормативну грошову оцінку земельної ділянки обчислюється за формулою:

$$ГОЗ_{i\partial} = \frac{B_{з\partial}}{B_{с/г.у}} \times ГОЗ_2 \times Пл_{з\partial}, \quad (2.3)$$

де $B_{з\partial}$ - бал бонітету земельної ділянки;

$B_{с/г.у}$ - бал бонітету с/г угіддя;

$ГОЗ_2$ - нормативна грошова оцінка 1 га угіддя в господарстві;

$Пл_{з\partial}$ - площа земельної ділянки.

Недоодержаний дохід від погіршення якості земельної ділянки розраховується за формулою:

$$НД_2 = НД_1 \cdot (1 - K_{з\partial}), \quad (2.4)$$

де $НД_1$ - недоодержаний дохід з ділянки;

$K_{з\partial}$ - коефіцієнт зниження балу бонітету (зниження продуктивності угіддя).

Недоодержаний дохід на прилеглих землях, спричинений діяльністю на відведеній ділянці, обчислюється за формулою:

$$НД_3 = \frac{НД_1}{Пл_{з\partial}} \times (1 - K_{з\partial}) \times Пл_{з\partial}, \quad (2.5)$$

де $Пл_{зд}$ - площа прилеглих пошкоджених земель.

2.2 Завдання для прикладу

Виконати оцінку недоодержаного доходу в межах охоронних зон навколо споруд ЛЕП та смугах проходження газопроводів на території Бердянської сільської ради.

Збитки виникають внаслідок:

- 1) необхідності проведення додаткових заїздів і розворотів;
- 2) пошкодження рослин при додаткових заїздах і розворотах
- 3) ущільнення ґрунту;
- 4) зниження урожаю у зв'язку зі зміною теплового і водного режиму в смузі проходження підземних газопроводів.

Комісією, яка була створена Першотравневою районною державною адміністрацією і включає представників місцевих рад, власників і користувачів землі, представників управління магістральних газопроводів, представників районного відділу земельних ресурсів та районного відділу у справах будівництва та архітектури, була виконана оцінка збитків внаслідок вилучення земель.

В табл. 2.1 наведені дані з нормативної грошової оцінки земель на 01.04.2010 р.

Трубопровід прокладається на землях з піщаними та супіщаними ґрунтами.

Таблиця 2.1 - Вихідні дані для оцінки збитків (недоодержаних доходів $НД_1$) внаслідок вилучення земель (на 1 га)

Назва угідь	Нормативна грошова оцінка, грн. на 01.04.2010	$\frac{B_{зд}}{B_c / \varepsilon. y}$
Рілля	4450	1.02
Сіножаті	2000	1.00
Пасовища	1200	1.00

Таблиця 2.2 - Вихідні дані для визначення розміру збитків с/г підприємств

Найменування об'єктів	Кількість		
	на ріллі	сіножаті	пасовища
1.ТОВ „Титан”			
опори 10 кВ, шт.	5	2	1
Опори 110 кВ, шт.	5	0	0
Смуга проходження трубопроводу з діаметром труб до 300 мм, км	1,5	0	0.3
2.Фермерське господарство гр. Приходько О.С.			
опори 10 кВ, шт.	3	0	0
3.Фермерське господарство гр. Москвіної К.О			
опори 10 кВ	10	7	2
Смуга проходження трубопроводів, км	0	0.83	0

2.3 Основні коефіцієнти для розрахунків

Для розрахунків розміру збитків сільськогосподарських підприємств потрібно використовувати коефіцієнти зниження продуктивності (див. табл.2.3-2.6).

Таблиця 2.3 - Коефіцієнти зниження продуктивності угідь, пов'язаних з додатковими заїздами та розворотами в зоні розміщення опор ЛЕП та об'єктів обслуговування трубопроводів

Коефіцієнти зниження продуктивності с/г угідь	Типи опор та об'єктів обслуговування підземних трубопроводів			
	Об'єкти обслуговування трубопроводів, опори ЛЕП 0.4-6 кВ	опори ЛЕП 10-35 кВ	опори ЛЕП 110-150 кВ	опори ЛЕП 330 кВ
0.90	Площа дії на 1 об'єкт, га			
	0.018	0.020	0.023	0.027

Таблиця 2.4 - Коефіцієнти зниження продуктивності угідь, пов'язаних з ущільненням ґрунту в зоні розміщення опор ЛЕП та об'єктів обслуговування трубопроводів

Механічний склад ґрунтів	Типи опор та об'єктів обслуговування
--------------------------	--------------------------------------

			підземних трубопроводів			
Піщані та супіщані	Легко - та середньо - суглинкові	Важко-суглинкові	Об'єкти обслуговування трубопроводів опори ЛЕП 0.4-6 кВ	Опори ЛЕП 10-35 кВ	Опори 110-150 кВ	Опори 330 кВ
Коефіцієнти зниження урожайності			Площа ущільнення на 1 об'єкт, га			
0.95	0.92	0.85	0.033	0.037	0.041	0.048

Таблиця 2.5 - Коефіцієнти зниження продуктивності угідь в зоні проходження газопроводів

Коефіцієнт зниження продуктивності угіддя	Клас газопроводу							
	I						II	
	Умовний діаметр газопроводу, мм							
	до 300	300-600	600-800	800-1000	1000-1200	1200-1400	до 300	Більше 300
0.80	Ширина дії, м							
	0.9	0.9-1.8	1.8-2.4	2.4-3.0	3.0-3.6	3.6-4.2	0.9	>0.9

Таблиця 2.6 - Коефіцієнти зниження продуктивності угідь внаслідок пошкодження рослин при додаткових заїздах і розворотах

Середньозважений коефіцієнт зниження продуктивності	Типи опор та об'єктів обслуговування підземних трубопроводів			
	0.4 – 6 кВ	10 – 35 кВ	110 – 150 кВ	330 кВ
0.80	Площа пошкодження рослин, га			
	0.18	0.020	0.023	0.027

2.4 Розрахунок збитків сільськогосподарського виробництва (приклад)

Розрахунки збитків виконуються у табличній формі (див.табл.2.7). Для розрахунків площ ділянок використовуються дані з таблиць 2.3-2.6.

Таблиця 2.7 - Визначення розміру збитків с/г виробництва

Витрати с/г виробництва	Площа ділянки на од.вим., га	Кількість	Площа ділянки, га	Коефіцієнт зниження продуктивності	Збитки, грн/га	Збитки, грн.
1	2	3	4	5	6	7
1. Для ТОВ «Титан»						
Витрати за необхідність проведення додаткових заїздів і розворотів на ріллі						
- опори 10 КВ, шт	0,02	5	0,1	0,9	13,755	1,376
- від 110 кВ, шт.	0,023	5	0,115	0,9	15,818	1,582
Витрати за необхідність проведення додаткових заїздів і розворотів на пасовища						
- опори 10 КВ, шт	0,02	2	0,04	0,9	1,455	0,146
Витрати внаслідок пошкодження рослин при додаткових заїздах і розворотах на сіножаті						
- опори 10 КВ, шт	0,02	1	0,02	0,9	1,212	0,121
Витрати внаслідок пошкодження рослин при додаткових заїздах і розворотах на рілля						
- опори 10 КВ, шт	0,02	5	0,1	0,8	13,755	2,751
- від 110 кВ, шт.	0,023	5	0,115	0,8	15,818	3,164
Витрати внаслідок пошкодження рослин при додаткових заїздах і розворотах на пасовища						
- опори 10 КВ, шт	0,02	2	0,04	0,8	1,455	0,291
Витрати внаслідок пошкодження рослин при додаткових заїздах і розворотах на сіножаті						
-опори 10 КВ, шт	0,02	1	0,02	0,8	1,212	0,242
Витрати внаслідок ущільнення ґрунту на рілля						
- опори 10 КВ, шт	0,037	5	0,185	0,95	25,446	1,272
- від 110 кВ, шт.	0,041	5	0,205	0,95	28,197	1,410
Витрати внаслідок ущільнення ґрунту на пасовища						
- опори 10 КВ, шт	0,037	2	0,074	0,95	2,691	0,135
Витрати внаслідок ущільнення ґрунту на сіножаті						
- опори 10 КВ, шт	0,037	1	0,037	0,95	2,242	0,112

Продовження табл.2.7						
1	2	3	4	5	6	7
Витрати внаслідок зниження урожаю у зв'язку зі зміною теплового і водного режиму в смузі проходження підземних газопроводів, смуга трубопроводу, км						
по ріллях ширина смуги в м	0,9	1,5	0,135	0,8	18,569	3,714
по пасовищах ширина смуги в м	0,9	0,3	0,027	0,8	0,982	0,196
Всього по ТОВ "ТИТАН"					142,607	16,512
2. Фермерське господарство гр. Приходько О.С.						
Витрати за необхідність проведення додаткових заїздів і розворотів на ріллі						
- опори 10 КВ, шт	0,02	3	0,060	0,9	8,253	0,825
Витрати внаслідок пошкодження рослин при додаткових заїздах і розворотах на рілля						
- опори 10 КВ, шт	0,02	3	0,060	0,8	8,253	1,651
Витрати внаслідок ущільнення ґрунту на рілля						
- опори 10 КВ, шт	0,037	3	0,111	0,95	8,253	0,413
Всього по фермерському господарству гр. Приходько О.С.					24,759	2,889
3. Фермерське господарство гр. Москвіної К.О.						
Витрати за необхідність проведення додаткових заїздів і розворотів						
- на ріллі опори 10 КВ, шт	0,02	10	0,200	0,9	27,509	2,751
- на сіножаті опори 10 КВ, шт	0,02	7	0,140	0,9	8,485	0,849
- на пасовищах опори 10 КВ, шт	0,02	2	0,040	0,9	1,455	0,146
Витрати внаслідок пошкодження рослин при додаткових заїздах і розворотах						
- на рілля опори 10 КВ, шт	0,02	10	0,200	0,8	27,509	5,502
- на сіножаті опори 10 КВ, шт	0,02	7	0,140	0,8	8,485	1,697
- на пасовищах опори 10 КВ, шт	0,02	2	0,040	0,8	1,455	0,291
Витрати внаслідок ущільнення ґрунту						
- на рілля опори 10 КВ, шт	0,037	3	0,111	0,95	15,268	0,763
- на сіножаті опори 10 КВ, шт	0,037	7	0,259	0,95	15,697	0,785
- на пасовищах опори 10 КВ, шт	0,037	2	0,074	0,95	2,691	0,135
Витрати внаслідок зниження урожаю у зв'язку зі зміною теплового і водного режиму в смузі проходження підземних газопроводів, смуга трубопроводу, км						
по сіножаті ширина смуги в м	0,9	0,83	0,075	0,8	4,527	0,905
Всього по фермерському господарству гр. Москвіної К.О.					113,081	13,824
Всього розмір збитків від газопроводу та ЛЕП					280,447	33,225

Розмір щорічних збитків, які підлягають відшкодуванню складає всього 33,22 грн., в тому числі по господарствах:

- для ТОВ «ТИТАН» - 16,51 грн;
- для фермерського господарства гр. Приходько О.С. – 2,89 грн.;
- для фермерського господарства гр.. Москвіної К.О. – 13,82 грн.

Недоодержаний доход на прилеглих землях, спричинений діяльністю на відведеній ділянці, в роботі не визначається: для цього бракує вихідних даних.

2.5 Варіанти для лабораторної роботи

В таблицях 2.8-2.9 наведено варіанти завдань для лабораторної роботи.

Таблиця 2.8 – Вихідні дані по варіантах (порядковий номер з журналу)

№ варіанту	Діаметр труби газопроводу	Ґрунти	Район
1	До 300 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Олександрівський
2	Від 300 до 600 мм	Важко-суглинкові	Амвросієвський
3	Від 600 до 800 мм	Піщані та супіщані	Артемівський
4	До 300 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Великоновосілківський
5	Від 300 до 600 мм	Важко-суглинкові	Волноваський
6	Від 600 до 800 мм	Піщані та супіщані	Володарський
7	До 300 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Добропільський
8	Від 300 до 600 мм	Важко-суглинкові	Костянтинівський
9	Від 600 до 800 мм	Піщані та супіщані	Красноармійський
10	До 300 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Краснолиманський
11	Від 300 до 600 мм	Важко-суглинкові	Мар'їнський
12	Від 600 до 800 мм	Піщані та супіщані	Новоозовський
13	До 300 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Першотравневий

Продовження табл.2.8

№ варіанту	Діаметр труби газопроводу	Ґрунти	Район
14	Від 300 до 600 мм	Важко-суглинкові	Слов'янський
15	Від 600 до 800 мм	Піщані та супіщані	Старобешівський
16	Від 300 до 600 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Тельманівський
17	Від 600 до 800 мм	Важко-суглинкові	Шахтарський
18	До 300 мм	Піщані та супіщані	Ясинуватський
19	Від 300 до 600 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Амвросієвський
20	Від 600 до 800 мм	Важко-суглинкові	Артемівський
21	Від 300 до 600 мм	Піщані та супіщані	Великоновосіклівський
22	Від 600 до 800 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Волноваський
23	Від 300 до 600 мм	Важко-суглинкові	Володарський
24	Від 300 до 600 мм	Піщані та супіщані	Добропільський
25	До 300 мм	Легко - та середньо - суглинкові	Костянтинівський
26	Від 300 до 600 мм	Важко-суглинкові	Слов'янський

Таблиця 2.9- Вихідні дані для визначення розміру збитків с/г підприємств

Найменування об'єктів	Кількість		
	на ріллі	сіножаті	пасовища
1	2	3	4
1.ТОВ N1 ⁷			
опори 10 кВ, шт.	2+K ⁸	1+K	K-3 ⁹
Опори 110 кВ, шт.	K-2	K-1	3
Смуга проходження трубопроводу з діаметром труб мм, км	1,0+N/100	0,3+N/100	0,1- N/100
2.Фермерське господарство гр. N2. ¹⁰			
опори 10 кВ, шт.	1+K	K-3	2+K
3.Фермерське господарство гр. N3 ¹¹			
опори 100 кВ	3+K	K-1	K-6
Смуга проходження трубопроводів, км	1,3+N/100	0,5-N/100	0,2- N/100

⁷ Назва першого с/г підприємства (визначитись самостійно)

⁸ Остання цифра номеру залікової книжки

⁹ Якщо кількість менше 0, обрати 0

¹⁰ Назва другого с/г підприємства (визначитись самостійно)

¹¹ Назва третього с/г підприємства (визначитись самостійно)

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №3 ОЦІНКА ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ВЛАСНИКАМ ЗЕМЛІ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧАМ ПРИ ВИ- ЛУЧЕННІ АБО ОРЕНДИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ПІД ЛІНІЙНІ ОБ'ЄКТИ

3.1 Загальні відомості

Однією з важливих гарантій захисту земельних, майнових та інших суб'єктивних прав і законних інтересів власників землі й землекористувачів є відшкодування збитків, що виникають у процесі реалізації вказаними особами прав на землю. Правові підстави й порядок відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам визначаються в нормах чинного земельного, а також цивільного законодавства. Зокрема, статті 97, 101, 146, 147, 152, 155, 156, 211 ЗК України передбачають підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.

Аналіз норм чинного земельного законодавства України дозволяє визначити види збитків, що мають бути відшкодовані в установленому законом порядку суб'єктам права приватної власності на землю, постійним землекористувачам та орендарям.

До них належать такі збитки:

- а) при вилученні земельних ділянок з користування орендарів чи постійних користувачів;
- б) в разі викупу земельних ділянок у їх власників для інших фізичних чи юридичних осіб;
- в) в разі викупу земельних ділянок для суспільних потреб;
- г) в разі примусового відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності;
- г) в разі правомірного тимчасового зайняття земельної ділянки для проведення розвідувальних та інших невідкладних робіт;
- д) при встановленні обмежень щодо земельної ділянки;
- е) внаслідок невиконання заходів щодо підвищення родючості ґрунтів та приведення сільськогосподарських угідь у придатний для використання стан;
- є) що виникають з деліктних зобов'язань.

Відповідно до ст. 156 ЗК України, правовими підставами для відшкодування власникам землі й землекористувачам збитків є:

а) вилучення (викуп) сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом;

б) тимчасове зайняття сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для інших видів використання;

в) встановлення обмежень щодо використання земельних ділянок;

г) погіршення якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників;

г) приведення сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників у непридатний для використання стан;

д) неодержання доходів за час тимчасового невикористання земельної ділянки.

Перелік об'єктів і визначення розмірів відшкодування збитків, що виникають при настанні вказаних юридичних фактів, регулюється Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам» від 19 квітня 1993 р. № 284. Вказаний порядок має застосовуватись у тій частині, що не суперечить ЗК України, який був прийнятий через 8 років після видання згаданої урядової постанови. (Див. Додаток А)

Відповідно до п. 3 вказаного Порядку, відшкодуванню підлягають:

– вартість житлових будинків, виробничих та інших будівель і споруд, включаючи незавершене будівництво, в повному обсязі. Винятки з цього правила передбачає ст. 46 ЗК України. До них належать ситуації, коли підприємства, установи та організації, яким відводяться земельні ділянки, будують на новому місці житлові будинки, виробничі й інші будівлі і споруди замість тих, що вилучаються (викуповуються) в громадян, колективних сільськогосподарських підприємств, радгоспів, сільськогосподарських науково-дослідних установ і навчальних господарств, інших сільськогосподарських та лісогосподарських підприємств і організацій;

– вартість плодоягідних та інших багаторічних насаджень;

– вартість лісових і дерево-чагарникових насаджень;

– вартість водних джерел (колодязів, ставків, водоймищ, свердловин тощо), зрошувальних і осушувальних систем, протиерозійних і протиселевих споруд;

– понесені витрати на поліпшення якості земель за період використання земельних ділянок з урахуванням кадастрової оцінки, на незавершене сільськогосподарське виробництво (оранка, внесення добрив, посів, інші види робіт), на розвідувальні та проектні роботи;

– інші збитки власників землі й землекористувачів, у тому числі орендарів, включаючи й неодержані доходи, якщо вони обґрунтовані.

Розміри збитків визначаються в повному обсязі відповідно до реальної вартості майна на момент заподіяння збитків, проведених витрат на поліпшення якості земель (з урахуванням ринкової або відновної вартості).

Розрахунок розмірів збитків сільськогосподарського виробництва при вилученні (викупі) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу у випадку наявності посівів проводиться за формулою:

$$P_{зб.1} = U_{б.д.х} \times Ц_з + U_{д} \times Ц_з - B_{зб.ур.} + D_{н.з} + D_{н.в.} + D_{с.п.}, \quad (3.1)$$

де $P_{зб.1}$ - повний розмір збитків сільськогосподарського виробництва, в гривнях;

$U_{б.д.х}$ - урожайність культури на не удобреному фунті, ц з 1 га;

$Ц_з$ - ціна закупівельна за 1 ц відповідної культури;

$U_{д}$ - прибавка урожаю за рахунок внесених добрив;

$B_{зб.ур.}$ - витрати на збір урожаю культури з 1га, грн.;

$D_{н.з}$ - доля плати за землю, грн.;

$D_{н.в}$ - доля накладних витрат виробництва, грн.;

$D_{с.п}$ - доля страхових платежів за посіви, грн.

Прибавка урожаю за рахунок внесених добрив визначається

$$V_{\partial} = P_p \times O_{NPK} \quad (3.2)$$

де P_p - внесено поживних речовин (NPK), кг на 1 га;

O_{NPK} - окупність 1 кг поживних речовин (NPK) приростом урожаю, кг зернових одиниць.

Розрахунок розмірів збитків сільськогосподарського виробництва при вилученні (викупі) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу у випадку проведеного попереднього обробітку ґрунту та внесення добрив, але не проведено посів культури згідно діючої сівозміни, проводиться за формулою:

$$P_{зб.2} = P_{зб.1} - Z_{нк} - D_{с.п.} \quad (3.3)$$

де $P_{зб.2}$ - розмір збитків без посіву культур;

$P_{зб.1}$ - повний розмір збитків сільськогосподарського виробництва;

$Z_{нк}$ - не проведені затрати на посів культур;

$D_{с.п.}$ - доля страхових платежів за посіви, грн.

Розрахунок розмірів збитків сільськогосподарського виробництва при вилученні (викупі) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу у випадку проведеної підготовки ґрунту без внесення добрив і відсутності посівів культур, проводиться за формулою:

$$P_{зб.3} = U_{б.д.} \times Ц_з - B_{зб.ур.} + D_з + D_{н.в.} - Z_{нк}, \quad (3.4)$$

де $P_{зб.3}$ - розмір збитків без внесення добрив і відсутності посівів;

$U_{б.д.}$ - урожайність культури на не удобреному ґрунті, ц з 1 га;

$Ц_з$ - ціна закупівельна за 1 ц відповідної культури;

$B_{зб.ур.}$ - витрати на збір урожаю культури;

$D_з$ - доля плати за землю, грн.;

$D_{н.в.}$ - доля накладних витрат виробництва, грн

$Z_{нк}$ - не проведені затрати на посів культур

Розрахунок розміру збитків сільськогосподарського виробництва (не отриманих доходів) при вилученні (викупі) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу у випадку протягом декількох вегетаційних періодів проводиться на послідуочі роки за формулою:

$$P_{зб.4} = (P_{зб.-3} - Z_{нг.}) \times K_{в.п.}, \quad (3.5)$$

де $P_{зб.4}$ - розмір збитків (неодержаних доходів) за кожний послідуочий рік,

$P_{зб.3}$ - розмір збитків без внесення добрив і відсутності посівів,

$Z_{нг}$ - розмір затрат на підготовку ґрунту,

$K_{в.п.}$ - кількість вегетаційних періодів.

Вартість виконаних робіт визначається згідно технологічних карт та існуючих розцінок на виконані роботи

Основні технології вирощування сільськогосподарських культур були розроблені філіями Інституту землеустрою УААН у 1986 - 1987 роках для господарств усіх адміністративних районів і областей України згідно агропромислових груп ґрунтів (Рабочие проекты организации возделывания сельскохозяйственных культур в севооборотах) При розробці технологій були використані "Технологічні карти по розробці укрупнених нормативів виробничих витрат в рослинництві для внутрігосподарського планування в господарствах України", 1980, УкрНДІ економіки та організації сільського господарства ім О. Г. Шліхтера, а також рекомендації інших науково-дослідних установ

Розрахунок вартості основних витрат на вирощування сільськогосподарських культур (наведено в цінах 1984 р) робиться виходячи з цін поточного року на вартість насіння, мінеральних добрив, пестицидів, заробітну плату і ті

Витрати на технічну та біологічну рекультивацію розраховуються окремо на підставі діючих нормативних документів і в складаних базових показників не включені

У разі, якщо обчислені збитки сільськогосподарського виробництва виявляться меншими суми витрат на вирощування культур та збирання урожаю, то збитки приймаються в розмірі фактично понесених витрат, збільшених на відсоток рентабельності продукції рослинництва чи окремої культури на рівні відповідного регіону в середньому за останні п'ять років на підставі довідки статистичних органів

Розмір збитків сільськогосподарського виробництва у випадку проходження магістральних газопроводів по кормових угіддях (сінокоси, пасовища) приймається із розрахунку вартості одержуваної продукції рослинництва (зелена маса, сіно, сінаж) за виключенням затрат на їх збирання, транспортування та зберігання

Проходження магістральних газопроводів по багаторічних насадженнях проводиться у виключних випадках і розмір збитків сільськогосподарського виробництва приймається із розрахунку затрат на їх закладку та догляд за молодим садом У разі проходження магістрального газопроводу через плодоносний сад та ягідники обчислюється їх неодержаний дохід в залежності від віку насаджень на підставі висновку відповідної спеціалізованої структури або наукової установи

Розрахунок розмірів вказаних збитків проводиться землекористувачем на підставі наявних звітних даних землекористувача, а у разі їх відсутності - на підставі середньостатистичних даних по регіону

3.2 Приклад оцінки розміру збитків

Виникла необхідність капітального ремонту газопроводу на ділянці, де росте озима пшениця у Тельмановському районі Донецької області. Згідно карти ґрунтів ділянка розташована на чорноземі опідзоленому з вмістом фізичної глини 36-40%, гумусу 3.9-4.3% За природнокліматичним районуванням місце можливого ремонту входить в Степову сильно зволожену зону з ГТК 1.40-1.48.

Попередник озимої пшениці на даній ділянці кукурудза на силос у молочно восковій стиглості. Згідно багаторічних досліджень урожай озимої пшениці по цьому попереднику на не удобреному ґрунті дорівнює 30 ц/га. Це максимальний рівень урожайності даної культури, який можна одержати без добрив і який відповідає природній родючості ґрунту. Для розрахунку використовують ціни на зерно ози-

мої пшениці у конкретному році і регіоні. Згідно «Переліку цін на 2009» ціна 1 ц складає 60 грн, помножимо урожай на ціну та одержуємо 1800 грн./га

Якщо під озиму пшеницю вносили мінеральні добрива, наприклад по 40 кг/га поживних речовин азоту, фосфору і калію, (всього 120 кг МРК), то необхідно враховувати їх окупність урожаєм озимої пшениці. Для Тельмановського району Донецької області окупність одиниці добрив складає 5.9, в нашому випадку це $120 \times 5.9 = 7.1$ ц. Вартість додаткового одержаного зерна складає 305 грн. (7.1×43). Загальна сума складає 2105 грн. (1800+305). Від цієї суми віднімаємо вартість витрат на збір врожаю з 1 га озимої пшениці згідно фактичних витрат за минулий рік. У даному випадку вартість витрат складає 800 грн. Отже сума, що підлягає виплаті землекористувачу за вилучення для капітального ремонту газопроводу 1 га ріллі, на якій росте озима пшениця складає 1305 грн. (2105-800) до якої додається доля плати за землю, накладних витрат та страхових платежів, згідно довідки яка подається землекористувачем

Подібні розрахунки проводяться і по інших сільськогосподарських культурах, на посівах яких передбачається проводити будівництво чи капітальні ремонти газопроводів

Вартість одиниці урожаю встановлюється згідно «Переліку порівняльних цін на сільськогосподарську продукцію», що встановлюється Кабінетом Міністрів України

Таким чином оцінка збитків сільськогосподарського виробництва проводиться землекористувачами на підставі даних місцевих землевпорядних органів щодо площ, передбачуваних до вилучення (викупу), або тимчасовому зайняттю сільськогосподарських угідь для будівництва та капітального ремонту магістральних нафтопроводів, даних методичних рекомендацій з урахуванням номенклатури фунтів, переліку порівняльних цін на сільськогосподарську продукцію, окупності одиниці внесених мінеральних та органічних добрив, розрахунку основних витрат на вирощування сільськогосподарських та плодоягідних культур та відповідних звітних даних землекористувача, а при їх відсутності - на підставі середньостатистичних даних по регіону

Між повноважним представником замовника і землекористувача складається угода щодо встановлення обсягів збитків сільськогосподарського виробництва та умов їх відшкодування, штрафних санкцій за порушення угоди сторонами

У разі наявних розбіжностей при встановленні обсягів збитків сільськогосподарського виробництва використовуються консультації та висновки місцевих сільськогосподарських установ, органів статистики, проектних землепорядних організацій та наукових установ Української академії аграрних наук

У виключних випадках при недосягненні згоди щодо встановлення розміру збитків сільськогосподарського виробництва та невиконання угоди щодо їх відшкодування, сторони звертаються до суду.

3.1 Завдання на лабораторну роботу

Самостійно розробити варіант прикладу з оцінки відшкодування збитків сільськогосподарського виробництва власникам землі та землекористувачам при вилученні або оренди сільськогосподарських угідь під лінійні об'єкти. Обчислити цей варіант.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №4 “СКЛАДАННЯ КАРТОГРАМИ КРУТОСТІ СХИЛІВ”

4.1 Зміст лабораторної роботи

- 1 Призначення картограми крутості схилів.
- 2 Побудова картограми крутості схилів
- 3 Побудова масштабу закладень, визначення контурів за крутістю та їх ілюмування.
- 4 Написання пояснювальної записки відповідно до змісту.

4.2 Призначення картограми крутості схилів

Картограма крутості схилів складається для визначення якісної характеристики земельних угідь, для правильного розміщення сівозмін, їх полів і робочих ділянок щодо крутості і експозиції схилів, слугує основою для проектування протиерозійних гідротехнічних споруд, водорегулюючих і полезахисних лісосмуг і ділянок суцільного галуження або заліснення, намічаються протиерозійні агротехнічні заходи (напрямок основного обробітку ґрунту, посівів сільськогосподарських культур, напрямок щілювання природних кормових угідь. зяб% посівів озимих зернових культур тощо).

4.3 Побудова картограми крутості схилів

Для побудови картограм крутості схилів використовують копію плану території сільської ради. На цьому плані студент моделює за допомогою розміщення горизонталей рельєф території з таким розрахунком, щоб крутість схилів приблизно становила:

- 0° - 3° - до 70 % всієї території
- 4° - 7° - до 18 % всієї території
- 7° - 10° - до 7% всієї території
- 10° - 12° - до 4 % всієї території
- >12° - до 1% всієї території
- Разом 100%

В основу моделювання рельєфу покладено розміщення вихідних (однієї-двох) горизонталей, водорозділу і тальвегу, показаних викладачем на плані, залежно від пересіченості території гідрографічною сіткою.

На картограмі за зовнішніми межами території сільської ради відбивається шкала масштабу закладень з умовними позначеннями ілюмінування контурів схилів від 0 до 1°, 1-2°, 2-3°, 3-5°, 5-10°, 10-12° і більше 12°, а також вказується через скільки метрів проведені горизонталі

Крім рельєфу території на картограмі позначається:

- рубежі контурів за крутизною схилів (суцільною лінією коричневого кольору);
- лінії водорозділів (пунктирною лінією коричневого кольору),
- лінії тальвегів гідрографічної сітки (пунктирною лінією синього кольору).
- напрямок схилів (стрілкою червоного кольору);
- масштаб закладень;
- висота перерізу.

4.4 Побудова масштабу закладень, визначення контурів за крутістю схилів та їх ілюмінування

Для визначення кута нахилу (α) на плані прямої лінії використовують формулу:

$$\operatorname{tg}(\alpha) = \frac{h}{d},$$

де h - перевищення між кратними точками прямої ліній m ;

d - горизонтальне закладення або проекція схилу на горизонтальну площину (береться з плану)

4.5 Побудова шкали масштабу закладень

Горизонтальне закладення для визначення ухилу на картах, картограмах або планах обчислюється за формулою (див.рис.4.1):

$$d = \frac{h}{\operatorname{tg}(\alpha)}$$

Закладення d визначається для відомої з плану висоти січення h і різних значеннях кута нахилу $\operatorname{tg}(\alpha)$ за прийнятою градацією $1^\circ, 2^\circ, 3^\circ, 5^\circ, 7^\circ, 10^\circ, 12^\circ$ та більше 12° . Згодом на горизонтальній прямій відкладають рівні відрізки кутів нахилу, та в отриманих точках ставлять перпендикуляри, на яких відкладають вираховані укладення для відповідного ухилу. Кінці перпендикулярів сполучають плавною кривою лінією (рис 4.2).

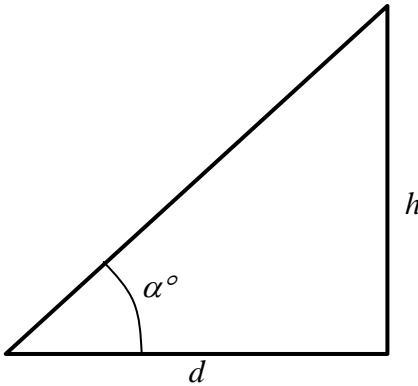

Рис. 4.1. Визначення крутості схилів

4.6 Визначення контурів за крутістю схилів.

Для визначення величини ухилу на плані користуються шкалою закладень. Для цього ніжки вимірника встановлюють на шкалі масштабу накладень плану так, щоб одна розміщувалась на горизонтальній прямій, а інша на кривій у місці, де ухил рівнин заданому. Потім отриманим розхилом циркуля проводять між двома сусідніми горизонталями до тих пір, поки ніжки циркуля їх не перетнуть, а в місцях перетину їх з горизонталями встановлюється межа контуру наданого ухилу. Порядок встановлення контурів здійснюється, починаючи з $1^\circ, 2^\circ$ тощо.

Для зручності визначення меж контурів певних ухилів на плані використовують різного роду палетки (лінійні або кругові), які виготовлені з прозорих матеріалів.

Глюмінування контурів за крутістю схилів здійснюється відповідно до прийнятих позначень так:

- контури схилів 0° - 1° - не фарбуються;
- контури схилів 1 - 2° - фарбуються зеленим кольором;
- контури схилів 2 - 3° - фарбуються жовтим кольором;
- контури схилів 3 - 5° - фарбуються світло-оранжевим кольором;
- контури схилів 5 - 7° - фарбуються темно-оранжевим кольором;
- контури схилів 7 - 10° - фарбуються коричневим кольором;
- контури схилів 10 - 12° - фарбуються фіолетовим кольором;
- контури схилів більше 12° - фарбуються чорним кольором.

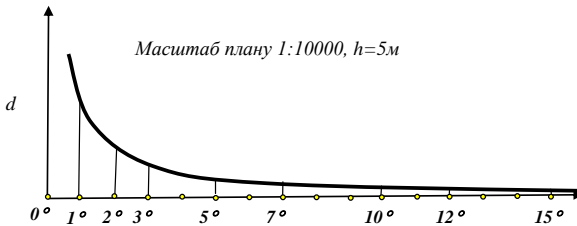

Рис. 4.2. Шкала закладень, приклад

4.7 Пояснювальна записка

У пояснювальній записці обґрунтовується призначення і порядок складання лабораторної роботи відповідно до змісту завдання.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №5 "СКЛАДАННЯ КАРТОГРАМИ АГРОВИРОБНИЧИХ ГРУП ҐРУНТІВ"

5.1 Зміст розрахунково-графічної роботи

- 1 Призначення картограми агровиробничих груп ґрунтів
- 2 Виготовлення картограми агровиробничих груп ґрунтів.
- 3 Вирахування площ контурів фунтів і складання експлікації ґрунтів.
- 4 Ілюмування агровиробничих груп ґрунтів.
- 5 Написання пояснювальної записки

5.2 Картограми агровиробничих груп ґрунтів

Картограма агровиробничих груп ґрунтів використовується для визначення якісної характеристики кожної ділянки (контур) угідь, правильного розміщення проектних угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сінокосів, пасовищ, господарських дворів), тобто формування структури угідь сівозмін, їх полів і робочих ділянок відповідно до придатності земель для вирощування тих чи інших сільськогосподарських культур

5.3 Виготовлення картограми агровиробничих груп

Картограма агровиробничих груп ґрунтів виготовляється на колії плану території сільської ради, взятої з попередньої лабораторної роботи. На цьому плані з урахуванням особливостей рельєфу території, рослинного покриву, гідрографічної сітки студент разом із викладачем моделює розміщення меж і шифрів агровиробничих груп ґрунтів. Відповідно до величини крутості схилів визначається шифр агровиробничих груп ґрунтів, їх еродованість (не змиті, слабо, середньо, сильно змиті) та заплавні землі.

На картограмі позначаються

- межі і шифри агровиробничих груп ґрунтів коричневим кольором, їх еродованість за шкалою: не змиті, слабо, середньо і сильно змиті;

5.5 Ілюмінування агровиробничих груп ґрунтів

На картограмі агровиробничих груп ґрунтів кожний вид ґрунту ілюмінують різними кольорами, відповідно до загальноприйнятих в Україні умовних позначень. Умовні позначення ілюмінування ґрунтів на картограмі позначають окремою колонкою в експлікації земель агровиробничих груп ґрунтів.

5.6 Пояснювальна записка

Обґрунтовується призначення і порядок складання лабораторної роботи відповідно до змісту завдання.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №6 ВПОРЯДКУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ КУЛЬТУРНИХ ПАСОВИЩ

6.1 Зміст роботи

1. Пояснювальна записка
  - 1.1. Організація території гуртових ділянок
  - 1.2. Організація території загонів чергового випасання 1 гурту великої рогатої худоби (ВРХ).
  - 1.3. Розміщення літніх таборів
  - 1.4. Розміщення скотопрогонів
  - 1.5. Розміщення водних джерел і водопійних майданчиків
  - 1.6. Розрахунок економічної ефективності створення культурних пасовищ.
2. Графічна частина.
  - 2.1 Проект впорядкування території культурних пасовищ.

6.2 Вихідні дані

1. Кількість голів худоби в гурті – 100 голів+N (дві останні цифри залікової книжки).
2. Середньодобова норма кормів в пасовищний період на одну голову в центнерах ____ ц.
3. Середня тривалість пасовищного періоду ____ днів.
4. Проектна урожайність зеленої маси пасовищ ____ ц/га
5. Існуюча урожайність пасовищ в перекладі на сіно ____ ц/га
6. Період відновлення травостою _____ днів.
7. Число днів випасу худоби в одному загоні за один цикл випасу ____ днів.
8. Норма площі водопійних майданчиків – 5 кв.м. на одну голову.
10. Проектна урожайність в переводі на сіно – 30% від проектної урожайності зеленої маси.

6.3. Організація території гуртових ділянок

Проектування гуртових ділянок передбачає такі роботи:

- 1) визначення загальної потреби кормів;
- 2) встановлення кількості гуртів;
- 3) визначається потреба кормів для кожної випасної групи;
- 4) визначення розміру і площі гуртів;
- 5) визначається площа для розміщення літніх таборів, ско-топрогонів і водопійних майданчиків.

Гурти формуються з урахуванням статі, віку худоби і породного складу.

Гурти корів формуються по 150-200 голів, гурти телят – 100 голів, гурти молодняка ВРХ старіше 1 року 200-300 голів.

Площа гуртових ділянок визначається з урахуванням складу і розміру гуртів.

Загальна площа гуртової ділянки визначається за формулою:

$$P_{вип} = \frac{N_x \cdot m_x \cdot T_{пн} \cdot (K_{пз} + K_{ск})}{У}, \quad (6.1)$$

де N_x - кількість голів в гурті;

m_x - норма корму на 1 голову на 1 день;

$T_{пн}$ - термін пасовищного періоду;

$K_{пз}$ - коефіцієнт пасовищезміни;

$K_{ск}$ - коефіцієнт зайнятої площі під літніми таборами, ско-топрогонами, водопійними майданчиками;

$У$ - урожайність пасовища.

Коефіцієнт пасовищезміни можна визначити за формулою:

$$K_{пз} = \frac{n_3}{n_{3.випас}}, \quad (6.2)$$

де n_3 - загальна кількість загонів в гурті;

$n_{з.випас}$ - кількість загонів, які використовуються безпосередньо під випас худоби.

6.2 Організація території загонів чергового стравлювання

Під час системного випасу гуртові ділянки пасовищ для корів та молодняку великої рогатої худоби поділяють на загони чергового втравлювання по мірі відновлення травостою. При цьому окремі загони звільняються від випасу протягом пасовищного періоду, а тим загонам, що використовуються кілька разів, надається тривалий відпочинок на 24-30 днів. У результаті такого випасу кількість кормів збільшуються на 20% удій молока на 25%, а приріст молодняку ВРС на 25%.

Під час проектування загонів чергового випасання вирішують такі питання:

- 1) визначається оптимальна кількість загонів;
- 2) визначається оптимальна форма загонів;
- 3) оптимально розміщуються загони для літніх таборів.

Загальна кількість загонів чергового випасання визначається за формулою:

$$n_3 = \frac{T_g}{t_3} + n_{відп.}, \quad (6.3)$$

де T_g - період відновлення травостою, який залежить від природно-сільськогосподарської зони розташування господарства, типу пасовищ;

t_3 - кількість днів випасу в 1 загоні;

$n_{відп.}$ - кількість загонів, що відпочивають від чергового стравлювання, тобто на яких замість випасання худоби проводять сінокосіння і поліпшення травостою проведенням культуртехнічних робіт (оранка, боронування, посів трав, знищення отруйних рослин, внесення добрив...)

Кількість загонів, які використовуються безпосередньо під випас визначаються за формулою:

$$n_{з.випас} = \frac{T_6}{t_3}. \quad (6.4)$$

Площа загону обчислюється за формулою:

$$P_3 = \frac{P_2}{t_3}, \quad (6.5)$$

де P_2 - площа гурту.

Форма загонів повинна бути прямокутною, щоб витрати на огорожу були мінімальними. При розміщенні загонів враховується тип травостою, рельєф, ґрунти, віддаленість водоймищ і літніх таборів для зведення до мінімуму перегонів худоби.

На культурних пасовищах межі загонів проектуються як постійні загорожі, постійні або переносні електрозагорожі, природні рубежі.

6.3 Приклад розрахунків

Вихідні дані для розрахунків:

- 1) кількість голів в гурті $N_x = 200$;
- 2) норма корму на 1 голову на 1 день $m_x = 0.50$ ц;
- 3) термін пасовищного періоду $T_{пн} = 140$ днів;
- 4) коефіцієнт зайнятої площі під літніми таборами, скотопрогонами, водопійними майданчиками $K_{ск} = 0.02$;
- 5) урожайність пасовища $У = 265$ ц/га.

Період травостою складає 30 днів, термін випасу в одному загоні 5 дні, кількість загонів, що відпочивають від чергового втручання -4. Тоді, кількість загонів чергового втручання в гурті складе:

$$n_3 = \frac{30}{5} + 4 = 10.$$

Кількість загонів, які використовують безпосередньо під випас:

$$n_{з.випас} = \frac{30}{5} = 6.$$

Коефіцієнт пасовищезміни дорівнює:

$$K_{нз} = \frac{10}{6} = 1.67.$$

Тоді, площа гуртової ділянки з урахуванням площі під літний табір складе:

$$P_{вип}^{\text{бр}} = \frac{200 \times 0.50 \times 140 \times (1.67 + 0.02)}{265} = 89.28 \text{ га.}$$

Тоді площа пасовищ у гуртовій ділянці складе:

$$P_{вип} = \frac{200 \times 0.50 \times 140 \times 1.67}{265} = 88.22 \text{ га.}$$

Площа літнього табору, скотопрогонів та водопійних майданчиків складе:

$$P_{л.т.} = P_{вип}^{\text{бр}} - P_{вип} = 89.28 - 88.22 = 1.06 \text{ га.}$$

Площа загону складає:

$$P_3 = \frac{88.22}{10} = 8.82 \text{ га.}$$

6.3 Розміщення літніх таборів

Земельна ділянка під літній табір проектується з розрахунку 30 кв.м. на 1 голову. Він повинен бути огороженим по периметру і мати ворота зі сторони скотопрогонів.

Наприклад, для гурту з 200 голів худоби площа для літнього табору складе:

$$P_{л.т.} = 200 \cdot 30 / 10000 = 0.6 \text{ га.}$$

6.4 Розміщення скотопрогонів

Скотопрогони бувають постійними і тимчасовими. Постійні призначені для перегону худоби з літнього табору на гуртові ділянки і загоны чергового ставлювання. Ширина скотопрогонів залежить від кількості худоби у гурті і проектується з розрахунків 80-12 м. Тимчасові скотопрогони використовуються при перегоні худоби двічі на рік

(весною і восені) з центральної ферми до літнього табору і навпаки. Рекомендована загальна площа скотопрогонів 2-3 % від всієї площі гурта.

6.5 Розміщення водних джерел і водопійних майданчиків

Якщо поблизу літнього табору немає водоймищ, то проектується артезіанська свердловина. В інших випадках біля річок, ставків, струмків облаштовуються спеціальні водопійні майданчики, які вимощують піском та камінням з розрахунку 5 кв.м. на 1 голову.

Для наведеного прикладу площа водопійного майданчику складе:

$$P_{в.м.} = 200 \cdot 5 / 10000 = 0.1 \text{ га.}$$

Під час організації пасовищного водопостачання необхідно дотримуватися допустимих відстаней переходу тварин від джерел води:

- 1) 1-1.5 км для корів;
- 2) 0.5-1 км для молодняка молодше 1. року;
- 3) 2-2.5 км для решти груп ВРХ.

6.6 Розрахунок економічної ефективності створення культурних пасовищ

Основним показником, який характеризує ефективність проекту створення культурних пасовищ, є термін окупності капіталовкладень (в роках), який можна обчислити за формулою:

$$O_k = \frac{K \times P}{\text{ЧД}_{\text{дод.}}}, \quad (6.6)$$

де O_k - термін окупності капіталовкладень, років;

K - капіталовкладення на створення культурних пасовищ, грн.;

P - площа пасовищ, га;

$\text{ЧД}_{\text{дод.}}$ - умовний додатковий чистий дохід від запроєктованих заходів, які розраховується за формулою:

$$ЧД_{\text{дод.}} = W_{\text{дод.}} - C_{\text{д}}, \quad (6.7)$$

де $W_{\text{дод.}}$ - вартість додаткової валової продукції, грн.;

$C_{\text{д}}$ - собівартість додаткової продукції, грн.

Вартість додаткової валової продукції обчислюється за формулою:

$$W_{\text{дод.}} = P \times (Y_{\text{КП}} - Y_{\text{ЗП}}) \times Ц, \quad (6.8)$$

де P - площа культурного пасовища, га;

$Y_{\text{КП}}$ - продуктивність культурного пасовища в переводі на сіно, ц/га;

$Y_{\text{ЗП}}$ - продуктивність звичайного пасовища в переводі на сіно, ц/га;

$Ц$ - ціна 1 ц. сіна, грн.

Собівартість додаткової продукції розраховується за формулою:

$$C_{\text{д}} = W_{\text{д}} \times C_{\text{Ц}}, \quad (6.9)$$

де $W_{\text{д}}$ - додаткова продукція в переводі на сіно;

$C_{\text{Ц}}$ - собівартість 1 ц продукції сіна в грн.

Величина додаткової продукції культурних пасовищ визначається за формулою:

$$W_{\text{д}} = P \times (Y_{\text{КП}} - Y_{\text{ЗП}}). \quad (6.10)$$

Розрахунки економічної ефективності створення культурних пасовищ виконуються у таблиці (табл. 6.1).

Таблиця 6.1 – Основні показники ефективності створення культурних пасовищ наведено у таблиці

№	Назва показника	Одиниці виміру	Створення культурних пасовищ
1	2	3	4
1	Площа культурних пасовищ	га	
2	Капіталовкладення на створення культурних пасовищ	тис. грн.3	
3	Продуктивність культурних пасовищ (у переводі на сіно за проектом)	ц/га	
4	Величина додаткової валової продукції культурних пасовищ у переводі на сіно	тис. ц	
5	Вартість додаткової валової продукції	тис. грн.	
6	Порівняльна ціна рослинницької продукції у переводі на сіно	грн./ц	
7	Собівартість одного центнера продукції сіна багаторічних трав	грн.	
8	Собівартість додаткової продукції	тис. грн.	
9	Додатковий чистий дохід	тис. грн.	
10	Окупність капіталовкладень	років	

Таблиця 6.2- Технічні характеристики культурних пасовищ

№ груп	Площа, га	Кількість голів ВРХ у гурті	Середня площа загонів, га	Кількість загонів			Скотопрогони	
				загальна	У тому числі:		Довжина, м	Площа, га.
					робочі	резервні		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1								
2								
3								
4								
5								
	Разом							

6.7 Оформлення графічних матеріалів

В лабораторній роботі усі розрахунки виконуються для умовного завдання, тобто без картографічних вихідних даних. Тому графічні матеріали не оформлюються.

6.8 Пояснювальна записка

В пояснювальній записці обґрунтовується проектне рішення щодо розміру пасовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. А.М. Третьак Економіка землекористування та землевпорядкування. Навч. посібник. – К.: ТОВ ЦЗРУ, 2004.- 542 с.
2. С.Н. Волков и др.. Землеустроительное проектирование и организация землеустроительных работ/ Под ред. С.Н.Волкова .- М.:Колос, 1998.- 462 с.
3. С.Н. Волков Землеустройство. Экономико-математические методы и модели. Т.4. - М.:Колос, 2001.- 696 с.
4. А.М. Третьак Землевпорядне проектування – теоретичні основи і територіальний землеустрій. Навч. посібник. – К.: Вища школа, 2006.- 528 с.

ДОДАТОК А: ЗАКОНОДАВЧІ ДОКУМЕНТИ

ПОСТАНОВА КМ України від 17 листопада 1997 р. N 1279 Київ

Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 2274 (2274-99-п) від 11.12.99 N 478 (478-2004-п) від 14.04.2004)

З метою подальшого вдосконалення визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню, Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Установити, що розміри втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню, визначаються за нормативами згідно з додатком.

2. Затвердити Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню (додається).

3. Установити, що від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва звільняються юридичні та фізичні особи у разі надання їм вилучених сільськогосподарських і лісових угідь у тимчасове користування, в тому числі на умовах оренди, на період будівництва об'єктів (комунікацій, ліній електропередачі, тимчасових під'їзних шляхів, майданчиків для складання ґрунту та будівельних матеріалів тощо), для здійснення розвідувальних робіт та видобування торфу за умови повернення їх у стан колишнього використання, а також під будівництво шкіл, дитячих дошкільних закладів, державних об'єктів охорони здоров'я, культури, фізкультури та спорту, соціального забезпечення, доріг державного та місцевого значення, адміністративних будівель органів державної влади та органів місцевого самоврядування, аеропортів (за винятком ділянок під капітальні споруди), культурних споруд релігійних організацій, кладовищ, меліоративних систем, протиерозійних, протизсувних і протиселевих споруд, під індивідуальне житлове і гаражне будівництво, при розміщенні внутрігосподарських об'єктів сільськогосподарських і лісогосподарських підприємств і фермерських господарств, під об'єкти і території природно-заповідного фонду. (Пункт 3 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 2274 (2274-99-п) від 11.12.99, N 478 (478-2004-п) від 14.04.2004)

4. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком (додається).

5. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Державний комітет по земельних ресурсах.

Прем'єр-міністр України В.ПУСТОВОЙТЕНКО

Інд.22

Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. N 1279

НОРМАТИВИ втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню

(тис. грн. за 1 га) а) сільськогосподарського виробництва

Регіон	Рілля	Багаторічні насадження	Сіножаті	Пасовища
Автономна Республіка Крим	96,59	415,26	20,77	20,09
Області:				
Вінницька	108,25	579,99	28,58	25,44
Волинська	110,64	180,13	92,28	74,02
Дніпропетровська	82,87	145,53	20,3	20,64
Донецька	91,04	320,46	26,4	26,13
Житомирська	80,8	652,9	74,34	56,89
Закарпатська	135,58	342,48	81,76	62,91
Запорізька	69,37	148,38	17,48	15,82
Івано-Франківська	111,19	135,32	34,36	34,36
Київська	116,74	615,34	69,34	43,31
Кіровоградська	82	95,37	24,19	20,67
Луганська	65,89	371	37,62	18,84
Львівська	109,55	142,53	45,9	42,4
Миколаївська	65,78	230,94	17,37	17,04
Одеська	75,36	289,76	27,73	19,22
Полтавська	95,4	288,48	36,25	25,47
Рівненська	121,1	197,75	89,49	59,22
Сумська	97,47	195,32	50,59	33,04
Тернопільська	124,58	198,58	54,57	40,12
Харківська	86,25	322,74	24,84	20,18
Херсонська	77,43	232,44	13,71	12,62
Хмельницька	107,92	378,48	34,43	30
Черкаська	122,95	331,96	57,17	23,85
Чернівецька	139,94	574,3	43,52	32,33
Чернігівська	93,33	156,7	67,48	52,36
м. Київ	116,74	615,34	69,34	43,31
м. Севастополь	96,59	415,26	20,77	20,09

(тис. грн. за 1 га)

б) лісогосподарського виробництва

Регіон	Перша група лісів	Друга група лісів
Автономна Республіка Крим	123,1	-
Області:		
Вінницька	84,7	50,2
Волинська	77,7	46
Дніпропетровська	145	-
Донецька	163,1	-
Житомирська	75	44,4
Закарпатська	29,8	17,9
Запорізька	250,9	-

Івано-Франківська	31,9	19,1
Київська	80,5	47,7
Кіровоградська	159,1	94,3
Луганська	118,6	-
Львівська	70,1	41,6
Миколаївська	241,6	-
Одеська	141,8	-
Полтавська	130,5	-
Рівненська	74,1	43,9
Сумська	79,6	47,1
Тернопільська	100,4	59,5
Харківська	91,9	-
Херсонська	167,3	-
Хмельницька	93,2	55,2
Черкаська	75,8	44,9
Чернівецька	31,1	18,7
Чернігівська	75	44,4
м. Київ	80,5	-
м. Севастополь	123,1	-

Примітка. Нормативи індексуються за галузями народного господарства.

Міністр
Кабінету Міністрів України

А.ТОЛСТОУХОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 17 листопада 1997 р. N 1279

**ПОРЯДОК
визначення втрат сільськогосподарського і лісгосподарського
виробництва, які підлягають відшкодуванню**

1. Втрати сільськогосподарського виробництва, спричинені вилученням сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ) для використання їх у цілях, не пов'язаних із веденням сільського господарства, визначаються на основі нормативів цих втрат по Автономній Республіці Крим, областях, містах Києву та Севастополю за формулою:

$$P_v = P_d \times N_v \times \text{Бд} \times \text{Кінт},$$

Бо

де P_v - розмір втрат сільськогосподарського виробництва, тис. гривень;

P_d - площа ділянки сільськогосподарських угідь, гектарів;

N_v - норматив втрат сільськогосподарського виробництва, тис. гривень;

Бд - бал бонітету ділянки сільськогосподарських угідь, що вилучається;

Бо - бал бонітету сільськогосподарських угідь по Автономній Республіці Крим, області, містах Києву та Севастополю; Кінт - коефіцієнт інтенсивності використання сільськогосподарських угідь (відношення показника диференціального доходу оцінки ріллі землеоцінного району, в якому відводиться земельна ділянка, до аналогічного показника в цілому по Автономній Республіці Крим, області, містах Києву та Севастополю).

2. Втрати лісогосподарського виробництва, спричинені вилученням лісових угідь (вкритих лісовою рослинністю земель, незімкнутих лісових культур, лісових розсадників, плантацій, рідколісся, згаріш, загиблих насаджень, зрубів, галявин, лісових шляхів, просік, протипожежних розривів тощо), для використання їх у цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства, визначаються на основі нормативів втрат по Автономній Республіці Крим, областях, містах Києву та Севастополю за формулою:

$$P_v = P_d \times N_v \times K_i,$$

де P_v - розмір втрат лісогосподарського виробництва, тис. гривень;

P_d - площа ділянки лісогосподарських угідь, що вилучається, гектарів;

N_v - норматив втрат лісогосподарського виробництва, тис. гривень;

K_i - коефіцієнт продуктивності лісових угідь за типами лісорослинних умов (визначається за таблицею).

3. Втрати сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, спричинені обмеженням прав власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, або погіршенням якості земель, зумовленим впливом діяльності підприємств, установ і організацій, визначаються за формулою:

$$P_v = (1-K) \times N_v \times P_d,$$

де P_v - розмір втрат, тис. гривень;

K - коефіцієнт зниження продуктивності угіддя;

N_v - середній розмір втрат з розрахунку на 1 гектар, що визначається відповідно до пунктів 1 або 2 цього Порядку;

P_d - площа ділянки, гектарів.

У разі повернення сільськогосподарських і лісових угідь, наданих у тимчасове користування, в тому числі на умовах оренди, менш цінними розмір втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва визначається як різниця між розмірами втрат цих угідь.

Якщо сільськогосподарські і лісові угіддя надаються на умовах освоєння нових земель або поліпшення існуючих угідь, відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва провадиться з урахуванням витрат на проведення цих робіт.

4. Відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, спричинених вилученням сільськогосподарських і лісових угідь для цілей, не пов'язаних із веденням сільського і лісового господарства, провадиться юридичними і фізичними особами в дво-

місячний термін після затвердження в установленому порядку проекту відведення їм земельних ділянок, а у випадках поетапного освоєння відведених угідь для добування корисних копалин відкритим способом - у міру їх фактичного надання.

Таблиця
КОЕФІЦІЄНТИ ПРОДУКТИВНОСТІ
лісових угідь за типами лісорослинних умов

Ступінь зволоження ґрунтів (гігротопи)	Група лісів	Група родючості ґрунтів (трофотопи)			
		A	B	C	D
0-1	I	0,496	0,734	0,971	1,21
	II	0,387	0,737	0,98	1,22
2	I	0,6	1	1,32(1,92)	2,19(3,61)
	II	0,559	1	1,35(1,73)	2,22(3,6)
3	I	0,548	0,867(1)	1,53(2,58)	3,13(5,59)
	II	0,474	0,834(1)	1,53(2,82)	3,17(5,59)
4	I	-	-	-	0,896
	II	-	-	-	0,906
4-5	I	0,496	0,600	0,584	-
	II	0,387	0,558	0,592	-
5	I	-	-	-	0,584
	II	-	-	-	0,591

Примітка. У дужках - для лісів гірської зони Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької та Львівської областей.

ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. N 1279

ПЕРЕЛІК постанов Кабінету Міністрів України, що втратили чинність

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 1991 р. N 238 ([238-91-п](#)) "Про розміри та порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва, що підлягають відшкодуванню" (ЗП України, 1991 р., N 10, ст. 98).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 січня 1992 р. N 25 ([25-92-п](#)) "Про доповнення постанови Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 1991 р. N 238" (ЗП України, 1992 р., N 2, ст. 41).

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 липня 1992 р. N 436 ([436-92-п](#)) "Про доповнення постанови Кабінету Міністрів

України від 3 жовтня 1991 р. N 238" (ЗП України, 1992 р., N 8, ст. 208).

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 1993 р. N 77 (77-93-п) "Про внесення змін і доповнень до постанови Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 1991 р. N 238 "Про розміри та порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, що підлягають відшкодуванню" (ЗП України, 1993 р., N 4 - 5, ст. 81).

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 1995 р. N 683 (683-95-п) "Про доповнення постанови Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 1991 р. N 238" (ЗП України, 1996 р., N 1, ст. 15

ВИТЯГ із ЗЕМЕЛЬНОГО КОДЕКСУ

Глава 24

Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Стаття 156. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Власникам землі та землекористувачам відшкодовуються збитки, заподіяні внаслідок:

а) вилучення (викупу) сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом;

б) тимчасового зайняття сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для інших видів використання;

в) встановлення обмежень щодо використання земельних ділянок;

г) погіршення якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників;

ґ) приведення сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників у непридатний для використання стан;

д) неодержання доходів за час тимчасового невикористання земельної ділянки.

Стаття 157. Порядок відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

1. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, які використовують земельні ділянки, а також органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, діяльність яких обмежує права власників і

землекористувачів або погіршує якість земель, розташованих у зоні їх впливу, в тому числі внаслідок хімічного і радіоактивного забруднення території, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами і стічними водами.

2. Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА від 19 квітня 1993 р. N 284 Київ

Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

(Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 21 (21-2004-п) від 14.01.2004)

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам, що додається.

2. Визнати такими, що втратили чинність:

постанову Ради Міністрів УРСР від 10 жовтня 1974 р. N 485 "Про відшкодування збитків землекористувачам і втрат сільськогосподарського виробництва при відведенні земель для державних або громадських потреб" (ЗП УРСР, 1974 р., N 10, ст. 66);

розділ I постанови Ради Міністрів УРСР від 22 грудня 1983 р. N 523 (523-83-п) "Про зміну та визнання такими, що втратили чинність, деяких рішень Уряду УРСР з питань земельного законодавства" (ЗП УРСР, 1984 р., N 2, ст. 10);

пункт 3 Змін та доповнень, що вносяться до рішень Уряду УРСР, затверджених постановою Кабінету Міністрів УРСР від 22 серпня 1991 р. N 163 (163-91-п) "Про зміну і визнання такими, що втратили чинність, рішень Уряду УРСР у зв'язку із прийняттям Закону УРСР "Про власність" (ЗП УРСР, 1991 р., N 9, ст. 75).

Прем'єр-міністр України Л. КУЧМА

Міністр Кабінету Міністрів України В. ПУСТОВОЙТЕНКО

Інд.22

Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 р. N 284

ПОРЯДОК визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

(У тексті Порядку слова "Рада народних депутатів" у всіх відмінках замінено словом "рада" у відповідному відмінку, а слова "міст обласного підпорядкування" та "міст районного підпорядкування" - від-

повідно словами "міст обласного значення" та "міст районного значення" згідно з Постановою КМ N 21 (21-2004-п) від 14.01.2004)

1. Власникам землі та землекористувачам відшкодовуються збитки, заподіяні вилученням (випуком) та тимчасовим зайняттям земельних ділянок, встановленням обмежень щодо їх використання, погіршенням якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей земельних ділянок або приведенням їх у непридатний для використання стан та не-одержанням доходів у зв'язку з тимчасовим невикористанням земельних ділянок. (Пункт 1 в редакції Постанови КМ N 21 (21-2004-п) від 14.01.2004)

2. Розміри збитків визначаються комісіями, створеними Київською та Севастопольською міськими, районними державними адміністраціями, виконавчими комітетами міських (міст обласного значення) рад.

До складу комісій включаються представники Київської, Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських (міст обласного значення) рад (голови комісій), власники землі або землекористувачі (орендарі), яким заподіяні збитки, представники підприємств, установ, організацій та громадян, які будуть їх відшкодовувати, представники державних органів земельних ресурсів і фінансових органів, органів у справах містобудування і архітектури та виконавчих комітетів сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад, на території яких знаходяться земельні ділянки. (Абзац другий пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 21 (21-2004-п) від 14.01.2004)

У разі, коли збитки заподіяні погіршенням якості земель або приведенням їх у непридатність для використання за цільовим призначенням, до складу комісій включаються також представники санітарно-епідеміологічних і природоохоронних органів. (Абзац третій пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 21 (21-2004-п) від 14.01.2004)

Результати роботи комісій оформляються відповідними актами, що затверджуються органами, які створили ці комісії.

3. Відшкодуванню підлягають:

вартість житлових будинків, виробничих та інших будівель і споруд, включаючи незавершене будівництво; (Абзац другий пункту 3 в редакції Постанови КМ N 21 (21-2004-п) від 14.01.2004)

вартість плодючих та інших багаторічних насаджень;

вартість лісових і деревно-чагарникових насаджень;

вартість водних джерел (колодязів, ставків, водоймищ, свердловин тощо), зрошувальних і осушувальних систем, протиерозійних і протиселевих споруд;

понесені витрати на поліпшення якості земель за період використання земельних ділянок з урахуванням економічних показників, на

незавершене сільськогосподарське виробництво (оранка, внесення добрив, посів, інші види робіт), на розвідувальні та проектні роботи; (Абзац шостий пункту 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ Н 21 (21-2004-п) від 14.01.2004)

інші збитки власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, включаючи і неодержані доходи, якщо вони обґрунтовані *).

---

*) Неодержаний доход - це доход, який міг би одержати власник землі, землекористувач, у тому числі орендар, із земельної ділянки і який він не одержав внаслідок її вилучення (викупу) або тимчасового зайняття, обмеження прав, погіршення якості землі або приведення її у непридатність для використання за цільовим призначенням у результаті негативного впливу, спричиненого діяльністю підприємств, установ, організацій та громадян.

4. Розміри збитків визначаються в повному обсязі відповідно до реальної вартості майна на момент заподіяння збитків, проведених витрат на поліпшення якості земель (з урахуванням ринкової або відновної вартості).

5. Збитки відшкодовуються власникам землі і землекористувачам, у тому числі орендарям, підприємствами, установами, організаціями та громадянами, що їх заподіяли, за рахунок власних коштів не пізніше одного місяця після затвердження актів комісій, а при вилученні (викупі) земельних ділянок - після прийняття відповідною радою рішення про вилучення (викуп) земельних ділянок у період до видачі документа, що посвідчує право на земельну ділянку підприємства, установи, організації або громадянина.

При вилученні (викупі) земельних ділянок до земель запасу збитки відшкодовують власникам землі і землекористувачам, у тому числі орендарям, ради, які прийняли рішення про вилучення (викуп) земель.

6. При тимчасовому зайнятті земельних ділянок для розвідувальних робіт збитки визначаються за угодою між власниками землі або землекористувачами та підприємствами, установами й організаціями - замовниками розвідувальних робіт з обумовленням розмірів збитків і порядку їх відшкодування в договорі. При недосягненні згоди розміри збитків визначаються комісіями, створюваними Київською та Севастопольською міськими, районними державними адміністраціями, виконавчими комітетами міських (міст обласного значення) рад.

ДОДАТОК Б ДАНІ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ПО ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Таблиця Б.1 - Грошова оцінка сіножатей Донецької області

Райони і міста	Площа на 1.01.95 га	Диф. рент. доход з 1 га по зернових культурах крб./га	Нат. оцінка 1 га, ц зерна			Грошова оцінка 1 га, млн. крб. (1.25 млн. крб. за 1 ц)	Вартість всієї площі, млрд. крб.
			Диф. рентний доход	Абс. рентний доход	Загальний рентний до-ход		
1	2	3	4	5	6	7	8
1 Олександрівський	618	47.4	1.01	1.60	2.61	107.46	66.409
2 Амвросієвський	2219	72.3	1.54	1.60	3.14	129.46	287.282
3 Артемівський	3585	51.2	1.09	1.60	2.69	111.15	398.467
4 Великоновосілівський	1701	97.7	2.08	1.60	3.68	151.63	257.921
5 Волноваський							
6 Володарський	125	90.2	1.92	1.60	3.52	145	18.125
7 Добропільський	985	51.7	1.1	1.60	2.7	111.58	109.925
8 Костянтинівський	3646	54	1.15	1.60	2.75	113.54	413.975
9 Красноармійський	1123	55.4	1.18	1.60	2.78	114.6	128.701
10 Краснолиманський	2843	47.4	1.01	1.60	2.61	107.59	305.885
11 Мар'їнський	350	69.3	1.47	1.60	3.07	126.67	44.335
12 Новоазовський	145	69.5	1.48	1.60	3.08	127.05	18.422
13 Першотравневий	994	97.7	2.08	1.60	3.68	151.93	151.014
14 Слов'янський	4723	62.5	1.33	1.60	2.93	120.76	570.344

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8
15 Старобешівський	151	54	1.15	1.60	2.75	113.28	17.106
16 Тельманівський	1162	66.7	1.42	1.60	3.02	124.58	144.767
17 Шахтарський	1517	58.5	1.24	1.60	2.84	116.97	177.444
18 Ясинуватський	464	53.5	1.14	1.60	2.74	112.9	52.385
19 м. Горлівка	38	32.4	0.69	1.60	2.29	94.34	3.585
20 м. Донецьк	80	48.1	1.03	1.60	2.63	108.44	8.675
21 м. Єнакієве	100	35.2	0.75	1.60	2.35	96.89	9.689
22 м. Костянтинівна	8	25.2	0.54	1.60	2.14	88.28	0.706
23 м. Краматорськ	501	76.1	1.62	1.60	3.22	132.88	66.574
24 м. Макіївка	58	56.4	1.2	1.60	2.8	115.57	6.703
25 м. Сніжне	46	88	1.87	1.60	3.47	143.14	6.584
26 м. Харцизьк	296	65.8	1.4	1.60	3	123.63	36.843
По області	27480	61.5	1.31	1.60	2.91	120.15	3301.843

Таблиця Б.2 - Грошова оцінка пасовищ Донецької області

Райони і міста	Площа на 1.01.95 га	Диф. рентг. доход з 1 га по зернових культурах крб./га	Нат. оцінка 1 га, ц зер- на			Грошова оцінка 1 га, млн. крб. (1.25 млн. крб. за 1 ц)	Вартість всієї площі, млрд. крб.
			Диф. рентгний доход	Абс. рентгний доход	Загальний рентгний доход		
1	2	3	4	5	6	7	8
1 Олександрівський	13434	65.6	1.39	1.60	2.99	123.31	1656.58
2 Амвросієвський	10995	51.9	1.1	1.60	2.7	111.52	1226.208
3 Артемівський	17840	53.4	1.13	1.60	2.73	112.47	2006.398
4 Великоновосілівський	17107	77.9	1.65	1.60	3.25	134.06	2293.365
5 Волноваський	13742	53.8	1.14	1.60	2.74	113.05	1553.576
6 Володарський	11303	73.7	1.56	1.60	3.16	130.25	1472.173
7 Добропільський	12137	67.5	1.43	1.60	3.03	124.79	1514.553
8 Костянтинівський	14094	60.9	1.29	1.60	2.89	119.1	1678.58
9 Красноармійський	9196	74.6	1.58	1.60	3.18	131.3	1207.478
10 Краснолиманський	9591	62.8	1.33	1.60	2.93	120.76	1158.225
11 Мар'їнський	7931	82.7	1.75	1.60	3.35	138.01	1094.531
12 Новоазовський	8221	89.3	1.89	1.60	3.49	143.79	1182.131
13 Першотравневий	5145	92.1	1.95	1.60	3.55	146.28	752.593
14 Слов'янський	12922	56.2	1.19	1.60	2.79	115.14	1487.849

Продовження табл. Б.2							
1	2	3	4	5	6	7	8
15 Старобешівський	12328	47.2	1	1.60	2.6	107.25	1322.223
16 Тельманівський	18173	44.9	0.95	1.60	2.55	105.14	1910.64
17 Шахтарський	13023	28.4	0.6	1.60	2.2	90.89	1183.604
18 Ясинуватський	6519	89.7	1.9	1.60	3.5	144.26	940.463
19 м. Артемівськ	48	73.7	1.56	1.60	3.16	130.33	6.256
20 м. Горлівка	1780	49.6	1.05	1.60	2.65	109.14	194.269
21 м. Донецьк	1539	33.1	0.7	1.60	2.3	94.9	146.052
22 м. Єнакієве	3310	31.6	0.67	1.60	2.27	93.83	310.576
23 м. Костянтинівна	23	60.9	1.29	1.60	2.89	119.22	2.712
24 м. Краматорськ	2651	59	1.25	1.60	2.85	117.72	312.087
25 м. Макіївка	2681	43.4	0.92	1.60	2.52	103.91	278.591
26 м. Маріуполь	898	67.5	1.43	1.60	3.03	124.98	112.229
27 м. Слов'янськ	7	68.9	1.46	1.60	3.06	126.14	0.883
28 м. Сніжне	1042	49.1	1.04	1.60	2.64	108.88	113.451
29 м. Харцизьк	2383	29.3	0.62	1.60	2.22	91.59	218.253
По області	230063	60.4	1.28	1.60	2.88	118.92	27336.56

Таблиця Б.3 - Грошова оцінка багаторічних насаджень Донецької області

Райони і міста	Площа на 1.01.95 га	Диф. рент. доход з 1 га по зернових культурах крб./га	Нат. оцінка 1 га, ц зерна			Грошова оцінка 1 га, млн. крб. (1.25 млн. крб. за 1 ц)	Вартість всієї площі, млрд.крб.
			Диф. рентний доход	Абс. рентний доход	Загальний рентний доход		
1 Олександрівський	465	503.2	10.68	1.60	12.28	506.46	235.504
2 Амвросієвський	2843	3200.5	67.93	1.60	69.53	2868.04	8153.848
3 Артемівський	2043	2289.8	48.6	1.60	50.2	2070.61	4230.257
4 Великоново-сілківський	2485	1780.9	37.8	1.60	39.4	1625.44	4039.214
5 Волноваський	1409	1088.8	23.11	1.60	24.71	1019.38	1436.307
6 Володарський	200	149.8	3.18	1.60	4.78	197	39.399
7 Добропільський	597	485.5	10.31	1.60	11.91	491.4	293.364
8 Костянтинівський	1523	619.6	13.15	1.60	14.75	608.29	926.43
9 Красноармійський	2434	1314	27.89	1.60	29.49	1216.32	2960.532
10 Краснолиманський	1114	2513.6	53.35	1.60	54.95	2266.61	2525.006
11 Мар'їнський	2557	795.1	16.87	1.60	18.47	761.95	1948.296
12 Новоазовський	546	1217.8	25.84	1.60	27.44	1132.01	618.075
13 Першотравневий	452	164.9	3.5	1.60	5.1	210.45	95.123
14 Слов'янський	916	1794.6	38.09	1.60	39.69	1637.23	1499.705
15 Старобешівський	1069	2211.1	46.93	1.60	48.53	2001.73	2139.845
16 Тельманівський	620	233.7	4.96	1.60	6.56	270.48	167.695
17 Шахтарський	146	588.5	12.49	1.60	14.09	581.37	84.88

Продовження табл..Б.3

18 Ясинуватський	720	466.6	9.48	1.60	11.08	456.99	329.034
19 м. Горлівка	68	3959.1	84.03	1.60	85.63	3532.13	240.185
20 м. Донецьк	180	610.6	12.96	1.60	14.56	600.54	108.098
21 м. Єнакієве	128	227.2	4.82	1.60	6.42	264.83	33.898
22 м. Краматорськ	510	2246.6	47.67	1.60	49.27	2032.42	1036.532
23 м. Макіївка	12	987.1	20.95	1.60	22.55	930.17	11.162
24 м. Маріуполь	613	2423	51.42	1.60	53.02	2187.08	1340.8
25 м. Слов'янськ	68	795.3	16.88	1.60	18.48	762.18	51.828
По області	23718	1588.24	33.71	1.60	35.31	1456.48	35544.899

Таблиця Б.4 – Поділення Донецької області на земельно-оціночні райони

Природно-сільськогосподарський район	Земельно-оціночний район	Адміністративний район
01 Слов'янський	01 Північний степовий	Краснолиманський Слов'янський (Північ) Артемівський М.Краматорськ
02 Красноармійський	02 Північно-західний степовий	Олександрівський Добропільський Костянтинівський
	04 Південно-Західний	Великоновосілківський Маріїнський Красноармійський Ясинуватський
03 - Шахтарський	03 – Донецький кряж	Шахтарський м. Макіївка м. Горлівка м. Донецьк Південь – Артемівський Північ - Амвросієвський Північ – Ясинуватський Волноваський
04 Волноваський	05 Волноваський степовий	Волноваський
05 – Старобешівський	06 Південно-східний степовий	Південь – Амвросієвський Старобешівський
06 – Володарсько-Тельманівський	07 – Приазовський степовий	Володарський Новоазовський Першотравневий Тельманівський м. Маріуполь

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**Дисципліна: «ЕКОНОМІКА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ЗЕМ-
ЛЕУСТРОЮ»**

Для студентів
спеціальності: 6.070901 «Геодезія»
6.070908 «Землевпорядкування і
кадастр»

Укл.: Гермонова Катерина Олександрівна,
Митрофанова Олена Ігорівна